ECLI:LV:AT:2021:0126.A420180320.9.L
Nr. A420180320, SKA-773/2021
Administratīvo lietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
LĒMUMS
Rīgā 2021.gada 26.janvārī

Tiesa šādā sastāvā: senatores Veronika Krūmiņa, Dace Mita, Līvija Slica

rakstveida procesā izskatīja /pers. A/ blakus sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2020.gada 17.decembra lēmumu, ar kuru izbeigta tiesvedība administratīvajā lietā, kas ierosināta pēc /pers. A/ pieteikuma par /pašvaldība/ bāriņtiesas faktiskās rīcības atzīšanu par prettiesisku.

Aprakstošā daļa

[1] Rīgas rajona tiesa ar 2019.gada 30.decembra lēmumu civillietā ir noteikusi, ka /pers. A/ (turpmāk – bērns) un viņa tēva /pers. B/ saskarsme īstenojama saskarsmes personas /pašvaldība/ bāriņtiesas nozīmēta darbinieka klātbūtnē /pašvaldība/ bāriņtiesas telpās.
2020.gada 21.janvārī notika bērna un tēva tikšanās /pašvaldība/ bāriņtiesas telpās.

[2] Bērna likumiskā pārstāve (māte) iesniedza pieteikumu Administratīvajā rajona tiesā par bāriņtiesas faktisko rīcību. Pieteikumā norādīts, ka minētajā tikšanās reizē /pašvaldība/ bāriņtiesa ir rīkojusies prettiesiski, jo ieslēdza bērnu tikšanās telpā un pēc bērna lūguma neizlaida viņu no tikšanās telpas. Tāpēc bāriņtiesa ir prettiesiski ierobežojusi bērna brīvību.

[3] Administratīvā rajona tiesa ar 2020.gada 17.decembra lēmumu izbeidza tiesvedību lietā, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punktu, jo lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā.
Tiesa atzina, ka bāriņtiesa, īstenojot saskarsmes personas pienākumus, darbojas vispārējās jurisdikcijas tiesas nolēmuma izpildes procesā. Tāpēc bāriņtiesa šajā gadījumā neveic darbības publisko tiesību jomā. Līdz ar to pārsūdzētā rīcība nav faktiskā rīcība un pārbaude pār to nav veicama administratīvā procesa kārtībā.

[4] Par Administratīvās rajona tiesas lēmumu pieteicējs iesniedza blakus sūdzību, kas pamatota ar to, ka tiesa ir nepareizi interpretējusi Civillikuma 182.panta trešo daļu, no kuras izriet, ka bāriņtiesai, atšķirībā no citām fiziskajām vai juridiskajām personām, kurām vispārējās jurisdikcijas tiesa var uzlikt pienākumu veikt saskarsmes personas pienākumus, šis pienākums izriet no likuma. Bāriņtiesa nevar atteikties no šā pienākuma pildīšanas. Pieteikums nav iesniegts par vispārējās jurisdikcijas tiesas nolēmuma izpildes pareizību, bet gan par bāriņtiesas kā bērna tiesību un tiesisko interešu aizsardzības institūcijas faktisko rīcību, veicot tai likumā noteikto pienākumu. Tāpēc bāriņtiesas rīcība, īstenojot šo funkciju, nevar tikt vērtēta vispārējās jurisdikcijas tiesā kā attiecības starp privātpersonām.

Motīvu daļa

[5] Izvērtējot lietā esošos materiālus, Administratīvās rajona tiesas lēmumā un pieteicēja blakus sūdzībā norādīto, Senāts konstatē, ka pieteicējs uzskata, ka bāriņtiesas kā bērnu tiesību un tiesisko interešu aizsardzības iestādes darbības, ko tā veic kā saskarsmes persona, ir pārbaudāmas administratīvā procesa kārtībā.
Administratīvā rajona tiesa pārsūdzētajā lēmumā savukārt ir norādījusi, ka bāriņtiesa, īstenojot saskarsmes personas pienākumus, darbojas vispārējās jurisdikcijas tiesas nolēmuma izpildes ietvaros. Tāpēc strīds par bāriņtiesas darbībām šajā procesā nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā.
Tādējādi Senātam izskatāmās sūdzības ietvaros ir jāatbild, vai Administratīvā rajona tiesa ir pareizi atzinusi, ka jautājums nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā, bet ir saistīts ar tiesas nolēmuma izpildi civillietā. Minētais nozīmē, ka Senātam ir jāizšķir jautājums par lietas pakļautību.

[6] Bērna saskarsmes tiesību izmantošanas kārtība ar vecāku, kas veicama bāriņtiesas pārstāvja klātbūtnē, ir noteikta ar vispārējās jurisdikcijas tiesas lēmumu civillietā.
No vienas puses, Senāta judikatūrā ir atzīts, ka administratīvā procesa kārtībā nav pārbaudāms vispārējās jurisdikcijas tiesas nolēmums, kā arī darbības, kas vērstas uz šāda tiesas nolēmuma izpildi (*Senāta 2010.gada 15.februāra lēmuma lietā Nr. SKA?146/2010 (A42426307) 11.punkts*). Ja iestāde rīkojas civilprocesa ietvaros, piemēram, uzaicinot personu uz bāriņtiesu atzinuma sagatavošanas ietvaros civillietā vai neiesniedzot prasības pieteikumu par paternitātes atzīšanu, tā nav faktiskā rīcība Administratīvā procesa likuma 89.panta izpratnē (*Senāta 2015.gada 25.februāra lēmuma lietā Nr. SKA-491/2015 (680079614) 4., 5.punkts, 2017.gada 3.februāra lēmuma lietā Nr. SKA-739/2017 (670020816) 3.punkts*).
No otras puses, Senāts ir arī atzinis, ka darbības, kuras bāriņtiesa veic civillietas nolēmuma izpildes ietvaros saskaņā ar Civilprocesa likuma $620.^{14}$pantu, tostarp vadot pārrunas ar bērnu un vecākiem, nododot bērnu nogādāšanai atpakaļ uz bērna dzīvesvietas valsti, šķirot bērnu no vecāka un ievietojot krīzes centrā, lai arī ir veiktas civillietas nolēmuma izpildes ietvaros, ir pārbaudāmas administratīvā procesa kārtībā (*Senāta 2014.gada 24.septembra lēmums lietā Nr. SKA-1134/2014 (A420307114*)).

[7] Nav šaubu, ka civillietā pieņemta tiesas nolēmuma izpildes kontrole nav veicama administratīvā procesa kārtībā un uzraudzībai pār to vispārējā kārtībā ir jānotiek civillietas ietvaros.
Tomēr lietās, kas saistītas ar bērnu tiesību aizsardzību, kompetence strīdu izšķiršanā ir noteikta gan vispārējās jurisdikcijas tiesām, gan

administratīvajām tiesām. Tāpat šajās lietās abos tiesvedības procesos vienmēr ir iesaistīta arī bāriņtiesa, jo atbilstoši Bāriņtiesu likuma 2. un 4.pantam bāriņtiesa ir aizbildnības iestāde, kas nodrošina bērnu tiesību un tiesisko interešu aizsardzību.

Bāriņtiesas iesaiste šajos tiesvedības procesos ir ar dažādu raksturu: atzinumu sniegšana vispārējās jurisdikcijas tiesai, piedalīšanās vispārējās jurisdikcijas tiesas nolēmumu izpildē, uzraugot bērna tiesību aizsardzību, pieņemot lēmumu par bērna aizgādības tiesību pārtraukšanu, ko izskata administratīvā tiesa, u.tml. Gadījumos, kad bāriņtiesa saskaņā ar Bāriņtiesu likumā ietverto pilnvarojumu pieņem lēmumus par bērna aizgādības tiesību pārtraukšanu vai citām darbībām, ko bāriņtiesa veic publisko tiesību jomā, nav šaubu par šo lēmumu un rīcības pārsūdzību administratīvajā tiesā. Turpretim gadījumos, kad bāriņtiesa kā bērnu tiesību un tiesisko interešu aizsardzības iestāde ir iesaistīta civillietu izskatīšanā un tās nolēmumu izpildē, ne vienmēr ir skaidri kvalificējams, vai bāriņtiesas darbību tiesiskais raksturs ir cieši saistīts tikai un vienīgi ar konkrēto civillietu vai arī uzlūkojams kā patstāvīga publiskas iestādes rīcība vai lēmums bērna tiesību un tiesisko interešu aizsardzības jomā, kura pārbaude patstāvīgi būtu veicama administratīvajā tiesā.

Tādējādi, ievērojot minēto, nav skaidrs, kādā kārtībā – administratīvajā vai civiltiesiskajā – ir risināms jautājums par bāriņtiesas rīcības tiesiskumu, ja bērna saskarsme ar bērna vecāku, kas noteikta ar nolēmumu civillietā, tiek īstenota bāriņtiesas pārstāvja klātbūtnē.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 121.panta ceturto daļu, Senāts

nolēma

Vērsties pie Augstākās tiesas priekšsēdētāja jautājuma izšķiršanai par /pers. A/ pieteikuma pakļautību.
Lēmums nav pārsūdzams.

V. Krūmiņa D. Mita L. Slica